

Homo Deus en andere toekomstverhalen

6

Petra Bolhuis & Theo Meereboer

Maieutiek 2018

Verhalen die richting geven

- Relatie tussen religie, wetenschap, mythen, feiten en waarheid.
- Eerst de termen blootleggen,
- dan de relaties ertussen.

Welke verhalen geven vandaag de dag richting?

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Religie

"Religie kan dus gedefinieerd worden als een systeem van menselijke normen en waarden dat gebaseerd is op het geloof in een bovenmenselijke orde. Daarbij komen twee aparte criteria om de hoek kijken:

1. Religies stellen dat er een bovenmenselijke orde bestaat die niet het product is van menselijke grillen of afspraken. Het profvoetbal is geen religie, omdat iedereen ondanks de vele bijbehorende wetten, ritten en vaak bizarre rituelen weet dat de mens het voetbal zelf heeft uitgevonden en dat de FIFA elk moment de afmetingen van het doel kan aanpassen of de buitenspelregel kan afschaffen.
 2. Op basis van deze bovenmenselijke orde vestigt religie normen en waarden die als bindend worden beschouwd. Veel westerlingen geloven vandaag de dag in geesten, elfjes en reïncarnatie, maar dat geloof is geen bron van morele waarden en gedragsnormen. We noemen dit dus geen religie."
- Om te kunnen slagen als bindend voor grote samenlevingen;
3. "Het moet reppen van een universele bovenmenselijke orde die overal en altijd geldig is. (...)
 4. Er moet sprake zijn van zendingsdrang." (Harari Sapiens blz. 262)

N.B. Religie ≠ spiritualiteit (H.193)

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Wetenschappelijke revolutie

"De moderne wetenschap heeft de regels van het spel wel degelijk veranderd, maar niet door simpelweg mythen te vervangen door feiten. Mythen blijven de mens beheersen en de wetenschap maakt die mythen alleen maar sterker. De wetenschap breekt de intersubjectieve realiteit niet af, maar zal die alleen maar in staat stellen om de objectieve en subjectieve realiteit vollediger te domineren dan ooit tevoren." (H.189)

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

De feiten en de waarheid

Wetenschap zoekt feiten, maar altijd binnen een bepaald verhaal. Harari gelooft dat feiten de verhalen bijstellen, maar besteedt geen aandacht aan hoe verhalen feiten beïnvloeden. (v.b. ADHD is wel/geen hersenziekte, vissen ervaren wel/geen pijn)

"De compromisloze zoektocht naar waarheid is een spirituele reis, die zelden ondernomen kan worden binnen de grenzen van religieuze dan wel wetenschappelijke instituten." (208)

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Modern convenant

"Het zou dus veel juister zijn om de moderne geschiedenis te zien als het ontstaan van een deal tussen wetenschap en één religie in het bijzonder, namelijk het humanisme. De moderne maatschappij gelooft in humanistische dogma's en gebruikt de wetenschap niet om die dogma's in twijfel te trekken, maar juist om ze te implementeren. In de eenentwintigste eeuw zullen de humanistische dogma's waarschijnlijk niet vervangen worden door zuiver wetenschappelijke theorieën. Het convenant tussen wetenschap en humanisme zou echter wel kunnen afbrokkelen, zodat de weg vrijkomt voor een compleet andere deal, namelijk die tussen wetenschap en een nieuwe posthumanistische religie." (H. 208)

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Humanisme

- Middeleeuwen: kennis=bijbel x logica (hermeneutiek en exegese)
 - Wetenschappelijke revolutie: kennis= empirische gegevens X wiskunde (natuurwetenschappelijk)
- Maar hoe komen we dan waarden en betekenis?

Humanisme kennis= ervaring x openstaan (Popper)
Het steeds bijstellen van opvattingen en kennisniveau en dus waarheid is nu het goede!

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Humanistisch schisma (258)

- Liberalisme; hoe meer vrijheid individuen genieten hoe beter en rijker het leven,
- Socialistisch humanisme; socialistische en communistische bewegingen die zeggen om vrij te kunnen zijn moet er aan bepaalde maatschappelijke voorwaarden zijn voldaan, of moeten individuen aan bepaalde voorwaarden voldoen,
- Evolutionair humanisme; de evolutie zal die mensensoort laten ontstaan die tenminste adequaat met de omgevingsfactoren om kunnen gaan. Nazisme wil de natuurlijke selectie wetenschappelijk versnellen.

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

De mens staat centraal, maar hoe?

Liberalisme ontstaat in de Franse revolutie,
De aftakking socialisme ontstaat later (in 1833 voor het eerst in een krant genoemd.)

Communisme en fascisme zijn ook humanistische stromingen, maar nemen weer aan dat de mens ingebed is in een overkoepelende -van zijn bestaan onafhankelijke- beweging (historisch materialisme of sociaal darwinisme)

Vergelijk vrije markt economie en dataïsme

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Vrije markt

- Laatste loot aan boom van humanistische stromingen is de vrije markttheorie als overkoepeld verhaal. (Ayn Rand, Greenspan, Friedman, neo-liberalisme.)
- Erfelijke rijkdom wordt in sommige varianten gestimuleerd (Monbiot p. 38)
- In Europa sinds Thatcher een leidend politiek verhaal.

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Wetenschap levert 'feiten'

Copernicus, Darwin en Freud (3 krenkingen)

- De opheffing van het individu,
- Het uitsluiten van het onveranderlijke zelf of de ziel,
- De opheffing van de vrije wil.

Volgens Harari mondt dit uit in een bestaan van de mensen als datadragers in een tijd van algoritmen.

Maieutiek_2018 HomoDeus-6

Effecten op het Humanisme

Het Humanisme gaat uit van feiten en verhalen, Heeft vrnl. een seculier wereldbeeld, Benut wetenschappelijke input, Gaat uit van 'Dat waarover men niet kan spreken daarover moet men zwijgen,' Gebruikt een autonome vrij wil, Erkent de mens als individu.

Die uitgangspunten worden nu in twijfel getrokken!

Maieutiek_2018 HomoDeus-6